

Εκκλησιαστικοί άντρες κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης

Αφιέρωμα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους / Ιστορία

Σωτήριος Μυλωνάς, Υποψήφιος Δρ. Θεολογίας

Παλαιών Πατρών Γερμανός

Ο Μητροπολίτης Παλαιών Πατρών Γερμανός [\[1\]](#) υπήρξε ο εκκλησιαστικός άντρας, που είχε παράλληλα τη στόφα του πολιτικού. Χρησιμοποίησε το κύρος και τη θέση του και κατόρθωσε να γίνει πραγματικότητα η ειρήνη κι η συμφιλίωση μεταξύ των προεστών της Πελοποννήσου. Αυτή ήταν μια σημαντική κίνηση προς το κοινό καλό, που δεν ήταν άλλο από την κοινή πορεία προς την απελευθέρωση του Έθνους. Με την ενέργεια αυτή λαμβάνει σάρκα και οστά το πρώτο πολιτικό κόμμα στη νέα πλέον Ελλάδα, που αποσκοπούσε στην καλυτέρευση της ζωής και της πορείας του Έθνους, έχοντας στο πηδάλιο τον ίδιο τον Μητροπολίτη Γερμανό [\[2\]](#).

Η κήρυξη απ' αυτόν γενικής στρατολογίας, η καθ' όλα συνετή διεύθυνση του Επαναστατικού Γραφείου, με τη χρήση της περίφημης Σφραγίδας της Ελευθερίας, η θέσπιση της διάκρισης των εξουσιών μεταξύ Βουλευτικού και Εκτελεστικού από τη μια, και του Οργανισμού της 1ης Ιανουαρίου 1822 από την άλλη, και άλλα

ανάλογα μέτρα αποτελούν μερικές από τις ουσιαστικότερες συμβολές του στην Ελληνική Επανάσταση . [\[3\]](#)

Επίσης, διενεργώντας όσο το δυνατόν πιο σοβαρές εισφορές, τακτοποιώντας ταυτόχρονα τις αταξίες κάποιων εταίρων, προβαίνει σε μια δύσκολη διπλωματική αντιπαράθεση με τον Αλή Πασά και με τον Αρμοστή των Ιονίων Νήσων, Θωμά Μείτλανδ.

Επιπροσθέτως, η πολιτική του μαεστρία τον βοηθάει να επιτύχει με τη βοήθεια του Ρώσου πρόξενου Ι. Βλασσόπουλου και του ευφυούς διερμηνέα του, Ι. Παπαρρηγόπουλου, το σχέδιό του, που δεν ήταν άλλο από το να μετατρέψει τον μέχρι τότε ήσυχο και φιλικά προσκείμενο προς την Υψηλή Πύλη Σατράπη των Ιωαννίνων σε επαναστάτη, με ό τι αυτό σήμαινε αρχικά για εκείνον, αλλά που πρόσφερε σημαντικές υπηρεσίες στην αρχή του ελληνικού αγώνα για την ελευθερία [\[4\]](#).

Ιδιαίτερα τον στεναχωρούσαν οι συνεχιζόμενες έντονες αντιθέσεις των αρχηγών στην Ελλάδα, για αυτό και προσπαθούσε να διατηρήσει την αναγκαία ισορροπία διαμορφώνοντας την κατάλληλη στάση απέναντι στους αντιμαχομένους. Στις 22 Φεβρουάριου 1824 έγραφε σχετικά στον Δ. Ρώμα: «Η ψυχή μου είναι κατώδυνος,

βλέπων εντεύθεν τους πατριώτας να ωθήσι την πατρίδα εις το βάραθρον, αλλά τι ποιητέον. Δεν δύναμαι μήτε εντεύθεν να διορθώσω τι μήτε εκεί να υπάγω, όθεν διάγω ημέρας λυπηράς και δεν ελπίζω πάρεξ εις την θείαν Πρόνοιαν να μεταβάλη τας σκολιάς εις οδούς λείας...». [5] Πρέπει όμως να τονιστεί πως, παρά το εξαιρετικά δυσμενές κλίμα, κινήθηκε πολύ έξυπνα και διπλωματικά σχετικά με την έριδα που παρουσιάστηκε μεταξύ Υψηλάντη και της Πελοποννησιακής Γερουσίας των Καλτεζων[6]. Δυστυχώς, οι πολιτικές και διπλωματικές ικανότητές του δεν μπόρεσαν να πετύχουν την ανακοπή του εμφυλίου πολέμου, γεγονός που τον οδήγησε να αποτραβηχτεί από το πολιτικό προσκήνιο. [7] Βέβαια, ο φόβος να επηρεάζει ήταν τόσο δυνατός, που οδήγησε τον Κωλέττη να αποστείλει μια στρατιωτική συνοδεία να συλλάβει τον μητροπολίτη[8].

Βρεσθένης Θεοδώρητος

Ο Θεοδώρητος επίσκοπος Βρεσθένης υπήρξε σημαντικό πολιτικό πρόσωπο και αγωνιστής της ελληνικής επανάστασης του 1821[9]. Έχαιρε εκτιμήσεως όλων όσων αναγνώριζαν τη σπουδαιότητα του πολυσχιδούς έργου του[10]. Για να σκιαγραφήσει ο μελετητής τη δράση αυτό του εκκλησιαστικού ανδρός θα χρειαστεί από πριν να κάνει μία ανασκόπηση στο σύνολο της Ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασης[11]. Κινήθηκε με επιδεξιότητα μεταξύ των πολιτικών ερίδων για την ανάληψη της εξουσίας και των διοικητικών αρμοδιοτήτων πριν και μετά την έναρξη της εθνεγερσίας[12].

Οι Εθνομάρτυρες: Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Καλαμάτας Χρύσανθος Παγώνης, Επίσκοπος Κορώνης Γρηγόριος Μπι...

Ασχολήθηκε ενεργά με την αφύπνιση του έθνους, ιδρύοντας σχολεία, χτίζοντας ναούς, κηρύττοντας το μήνυμα του ευαγγελίου ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές, που μετέτρεψε τον άμβωνα σε πολιτικό βήμα[13].

Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το καλοκαίρι του 1820 και έκτοτε άνοιξαν νέοι ορίζοντες στην δράση του. Με την έναρξη της επανάστασης δε δίστασε να βρεθεί στο πεδίο μάχης προνοώντας από πριν να συστήσει στρατόπεδο στα Βέρβена, γεγονός ζωτικής σημασίας για την άλωση της Τριπολιτσάς[14].

Μονεμβασίας και Καλαμάτας Χρύσανθος Παγώνης

Ο Χρύσανθος, Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Καλαμάτας[15] από την πρώτη ημέρα της αναλήψεως των καθηκόντων του εργάστηκε για την αφύπνιση του έθνους. Μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία στις 15 Μαΐου του 1819 από τον Χριστόφορο Περραιβό. Έκτοτε οργάνωσε στις επαρχίες της δικαιοδοσίας του έναν εθνεγερτικό πυρήνα. Υπήρξε μέλος της Γενικής Εφορείας Πελοποννήσου[16] επιδεικνύοντας ιδιαίτερη δραστηριότητα, γεγονός που έγινε αντιληπτό από τις τουρκικές αρχές, με άμεσο αποτέλεσμα τη φυλάκισή του, όπου υπέφερε βασανιστήρια. Πέθανε στις 15 Σεπτεμβρίου το 1821, επισφραγίζοντας με τη θυσία του, τον ζήλο και τον αγώνα του για την απελευθέρωση της πατρίδας[17].

Σαλώνων Ησαΐας

Ο Σαλώνων Ησαΐας[18] σύντομα διακρίθηκε για τις ικανότητες του, γεγονός που έγινε αντιληπτό από τον Πατριάρχη Κύριλλο ΣΤ΄ και τον κάλεσε στην Κωνσταντινούπολη το 1814. Εκεί, μεινται στη Φιλική Εταιρεία και τέσσερα χρόνια μετά χειροτονείται επίσκοπος Σαλώνων[19]. Το φιλανθρωπικό του έργο είναι εφάμιλλο των μεγάλων εκκλησιαστικών Πατέρων, ενώ παράλληλα έκανε σημαντικές ενέργειες για να συγκεντρώσει χρηματικά ποσά και οπλισμό για την επικείμενη επανάσταση.

Το 1821 πηγαίνει για δεύτερη φορά στην Κωνσταντινούπολη κατόπιν εντολής του Πατριάρχη. Καθίσταται φανερό μέσα από την αλληλογραφία του Σαλώνων με τον Κωνσταντινουπόλεως ότι εργάζονταν από καιρό για την προετοιμασία της εθνεγερσίας[20]. Οι πολιτικές του κινήσεις μαρτυρούν άντρα γνώστη της κατάστασης με θάρρος και ικανότητες. Στην Κωνσταντινούπολη έλαβε σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο με τον οποίο θα κινηθεί, ποιους θα συναντήσει αρχικά στην Πελοπόννησο και τι θα συζητήσουν. Πράγματι στην Πελοπόννησο ήρθε σε επαφή με τον Παλαιών Πατρών Γερμανό, τον επίσκοπο Τριπόλεως Δανιήλ και συζήτησαν για τις δυσκολίες του αγώνα και για τον τρόπο αντιμετώπισης τους. Με την επιστροφή στην επαρχία του στις 11 Μαρτίου του 1821 αρχίζει μια περίοδος με έντονους ρυθμούς συνεννοήσεως με πολιτικούς και στρατιωτικούς άντρες για την έναρξη της επανάστασης. Συγκεκριμένα στο χρονικό αυτό διάστημα πήγε στη Λειβαδιά όπου αρχικά ήρθε σε επαφή με τους επισκόπους Αθηνών Διονύσιο Β΄ και Ταλαντίου Νεόφυτο. Στη συνέχεια, συναντήθηκε με τον Αθανάσιο Διάκο, καθώς επίσης έλαβαν χώρα συναντήσεις με τους πρόκριτους της περιοχής[21]. Μάλιστα, στη συνάντησή του με τον Αθανάσιο Διάκο στην Ιερά Μονή του Οσίου Λουκά στην Εύβοια ορκίζεται πρώτα εκείνος στην επανάσταση και κατόπιν ο Αθανάσιος. Στα Σάλωνα στην Μονή του Προφήτη Ηλία προβαίνει στην ευλογία των όπλων των ανδρών του οπλαρχηγού Δημητρίου Πανουργιά. Σε συνάντησή του με τους προεστούς των Σαλώνων προσπαθεί κινηθεί με διπλωματία και να τους εμπνεύσει στην αντιμετώπιση της ιδέας της επανάστασης ως κάτι το φυσιολογικό για το οποίο θα έπρεπε να αφιερώσουν την

περιουσία τους αλλά και την ίδια τους τη ζωή. Η 27^η Μαρτίου είναι η μέρα κατά την οποία ξεκινάει η επανάσταση στη Βοιωτία. Ο Σαλώνων ευλογεί τα όπλα των επαναστατών και τους ορκίζει στη Μονή του Οσίου Λουκά. Συστήνεται ελληνική διοίκηση της πόλης και λίγες μέρες μετά ελευθερώνεται η Λειβαδιά[22].

Στις 10 Απριλίου ελευθερώνονται και τα Σάλωνα[23] και αυτό σηματοδότησε τη συμμετοχή του Ησαΐα στις στρατιωτικές επιχειρήσεις και συγκεκριμένα στη μάχη της Αλαμάνας, όπου βρήκε τραγικό θάνατο[24].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1] Δ. Καμπούρογλους, *Μελέτη περί του βίου και της δράσεως του Παλ. Πατρών Γερμανού*, σ.89-94.

[2] Α. Σταυρόπουλος, *Πορτραίτα ηρώων, Ιστορία και θρύλος*, σ. 9.

[3] Τ. Γριτσόπουλος, *Μονή Φιλοσόφου*, σ. 458-69.

[4] Α. Σταυρόπουλος, (όπως σημ. 40), σ. 14.

[5] Τ. Γριτσόπουλος, *Εισαγωγή στα Απομνημονεύματα του Γερμανού*, σ. 458-69.

[6] Α. Σταυρόπουλος, (όπως σημ. 40), σ. 51.

[7] Δ. Καμπούρογλους, «Π. Π. Γερμανός», σ. 205-51.

[8] Φ. Χρυσανθόπουλος-Φωτάκος, *Απομνημονεύματα περί της Ελληνικής Επανάστασεως*, τ. Β΄, σ. 5-6.

[9] Κ. Οικονόμος, *Λόγος επιτάφιος εις τον αοίδιμον επίσκοπον Σελασίας Θεοδώρητον, εκφωνηθείς Αθήνησι τη 27^η Απριλίου 1842 εν τω ναώ της Αγίας Ειρήνης*.

[10] Ι. Θεοδωρακόπουλος, «Θεοδώρητος ο Βρεσθένης Μαλεβός», *Πελοποννησιακά* 11(1975), σ. 130 - 158.

- [11] Γ. Σταματάκος, «*Θεοδώρητος ο Βρεσθένης*», *Λακωνικά*, σ. 292- 305.
- [12] Τ. Γριτσόπουλος, «*Θεοδώρητος Βρεσθένης*», *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. ΣΤ´(1965), στ. 194-196.
- [13] Ευστ.Σπηλιώτης, «*Απόπειρα Σκιαγραφήσεως του Βρεσθένης Θεοδώρητου*», *Πελοποννησιακά Πρακτικά του Γ´ Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών*, σ. 29.
- [14] Τ. Γριτσόπουλος, *Ιστορίας της άλωσης της Τριπολιτσάς*, σ. 58.
- [15] Β. Ατέσης, «*Χρύσανθος Παγώνης Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Καλαμάτας*», *Θεολογία* 42, σ. 602-603.
- [16] Μελέτιος Γαλανόπουλος, *Μητροπολίτης πρ. Κυθήρων, Εκκλησιαστικά σελίδες Λακωνίας*, σ. 12.
- [17] Κ. Βοβολίνης, (όπως σημ. 19), σ. 95.
- [18] Δ. Κραβαρτόγιαννος, «*Ιστορία της πόλεως Αμφίσσης*» *Συμπληρώματα*, σελ. 62.
- [19] Τ. Λάμπας, *Ρουμελιώτες στην Επανάσταση*, σ. 56.
- [20] Α. Γούδας, *Βίοι παράλληλοι των επί της αναγέννησης της Ελλάδας διαπεπερασμένων ανδρών*, τ. Α´, σ. 211.
- [21] *Κείμενα και έρευναι περί της θρησκευτικότητας των Ελλήνων κατά την εθνεγερσίαν του 1821, Κείμενα Πίστewος και Ελευθερίας (Αυθεντικά μαρτυρία επωνύμων και ανωνύμων Ελλήνων περί της εθνεγερσίας του 1821)*, επιμ. Ηλ. Οικονόμου, σ. 13.
- [22] Ι. Φιλήμων, «*Δοκίμιον Ιστορικόν της Ελληνικής Επανάστασεως*», τ. Γ´, σ. 70.

[23] Ν. Φουσέκης, *Ο Δεσπότης Σαλώνων Ησαΐας και η προσφορά του στο '21. Στο «Η προσφορά του Ιερού Κλήρου και των Ιερών Μονών της Φωκίδος στο έθνος και την περιοχή της στην περίοδο της τουρκοκρατίας στην εθνεγερσία του 1821 και τη νεοελληνική περίοδο», Πρακτικά συνεδρίου, 23-25 Νοεμβρίου 2007, Άμφισσα, σ. 345-352.*

[24] Β. Γιασιράνη-Κυρίτση, *Τα νεοκλασικά ηρώα των κληρικών και μοναχών της Φωκίδας. Στο «Η προσφορά του Ιερού Κλήρου και των Ιερών Μονών της Φωκίδος στο έθνος και την περιοχή της στην περίοδο της τουρκοκρατίας στην εθνεγερσία του 1821 και τη νεοελληνική περίοδο», Πρακτικά Συνεδρίου 23-25 Νοεμβρίου 2007, Άμφισσα,, σ. 247-252.*

<https://bit.ly/3iNsCNc>